

ANALYSIS OF THE FUNCTIONING OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

Volodymyr Dalyk^{}, Mykola Ilchyshyn^{**}*

Received: 2024-12-02

Accepted: 2025-01-01

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15037967>

Annotation. The article analyzes the functioning of innovative entrepreneurship as a key factor in economic growth and enhancing the competitiveness of national economies. The role of innovative enterprises in creating new market opportunities, transforming business models, and implementing technological solutions that improve economic efficiency is substantiated. The main concepts of innovative entrepreneurship, its characteristics, and development features in the context of globalization and digital transformation are identified.

The study examines key factors influencing the operation of innovative enterprises, including financial resources, access to highly qualified personnel, government support policies, regulatory environment, and innovation infrastructure. Modern trends in the development of innovative entrepreneurship worldwide and in Ukraine are analyzed, with a particular focus on the growing role of digital technologies, business process automation, artificial intelligence, and venture financing.

The main challenges hindering the effective functioning of innovative entrepreneurship are identified, including the lack of available financial resources, high regulatory barriers, weak integration between science and business, insufficient digitalization, and economic instability.

The research findings can be used for developing strategies for innovative enterprise growth, improving government policies in the field of innovation support, and designing comprehensive measures to enhance national economic competitiveness. Future research should focus on assessing the impact of digital technologies on innovative entrepreneurship, developing effective financial support mechanisms for innovative startups, and studying international experience in innovation regulation and stimulation.

Keywords: innovative entrepreneurship, economic growth, digital transformation, competitiveness, innovation activity.

^{*} Candidate of Economics Sciences, Lviv Polytechnic National University, <https://orcid.org/0000-0003-0004-2270>

^{**} PhD student, Lviv Polytechnic National University, <https://orcid.org/0000-0003-0781-5934>

Вступ

В умовах глобалізації, стрімкого розвитку цифрових технологій та посилення динаміки ринкового середовища підприємства змушені впроваджувати інноваційні підходи для підвищення ефективності діяльності, оптимізації ресурсного використання та створення унікальних ціннісних пропозицій. Значна увага до інноваційного підприємництва також пояснюється його впливом на формування сучасних економічних структур, сприянням розвитку високотехнологічних галузей та створенням нових робочих місць. Успішні інноваційні підприємства є рушійною силою економічного зростання, що підтверджується досвідом країн з розвинутою екосистемою стартапів та технологічних компаній. Водночас у процесі функціонування інноваційного підприємництва виникає низка викликів, зокрема труднощі з доступом до фінансування, нестача кваліфікованих кадрів, висока невизначеність ринку та потреба в ефективному державному регулюванні.

В українському контексті дослідження інноваційного підприємництва є особливо актуальним з огляду на необхідність модернізації економіки, підвищення її технологічного рівня та інтеграції до світових інноваційних процесів. Важливим завданням є розробка ефективних механізмів підтримки інноваційних підприємств, стимулювання інвестицій у наукові дослідження та розвиток відповідної інфраструктури.

Мета дослідження – проаналізувати особливості функціонування інноваційного підприємництва, визначити основні фактори, що впливають на його розвиток. Для вирішення поставленої мети слід виконати наступні завдання:

- розглянути теоретико-методологічні засади інноваційного підприємництва, визначити його сутність, основні концепції та класифікацію;
- дослідити фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, що визначають ефективність функціонування інноваційних підприємств;
- провести аналіз сучасних тенденцій розвитку інноваційного підприємництва у світі та в Україні, виокремити ключові виклики та перспективи;
- оцінити роль державної політики, інституційного середовища та фінансових механізмів у підтримці інноваційних підприємств;
- виявити основні проблеми, що перешкоджають розвитку інноваційного підприємництва, та запропонувати шляхи їх подолання.

Результати

Інноваційне підприємництво визначається як специфічний вид підприємницької діяльності, спрямований на створення, впровадження та комерціалізацію інновацій. Його ключова особливість полягає в орієнтації на використання нових технологій, методів організації бізнесу та підходів до управління, що дозволяє підвищити ефективність виробництва, знизити витрати та посилити конкурентоспроможність підприємства [1, с. 21]. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [2], інноваційним вважається підприємство або їх об'єднання, основною діяльністю якого є розробка, виробництво та реалізація інноваційних продуктів чи послуг. При цьому частка такої продукції або послуг у загальному обсязі має перевищувати 70% у грошовому вираженні.

Основу концепції інноваційного підприємництва становить ідея «творчого руйнування» Й. Шумпетера, згідно з якою нові технології та бізнес-моделі поступово витісняють застарілі, сприяючи економічному розвитку. Також важливими є підходи еволюційної економіки (Р. Нельсон, С. Вінтер), які розглядають інноваційний процес як динамічний та адаптивний, а також ендогенної теорії зростання (П. Ромер), що

наголошує на ролі знань та досліджень як рушійної сили економічного прогресу [1, С. 22-23].

Інноваційне підприємництво охоплює різні види діяльності: науково-дослідну, виробничу, маркетингову, організаційну та фінансову, які спрямовані на комерціалізацію нововведень. Згідно з дослідженнями, одним із ключових аспектів його розвитку є класифікація інновацій за технологічними параметрами (продуктові, процесні), рівнем новизни (радикальні, покращувальні), місцем у виробничому процесі та іншими критеріями [1, С. 24-25].

Важливим чинником ефективного функціонування інноваційного підприємництва є сприятливе економічне середовище, доступ до фінансових ресурсів, розвиток науки та технологій, високий рівень освіти населення, підтримка держави та врахування глобальних трендів [1, с. 29]. Інноваційний процес, що передбачає ідеацію, розробку, впровадження та комерціалізацію нововведень, є невід'ємною частиною успішного інноваційного підприємництва [1, с. 27].

Інноваційне підприємництво є ключовим чинником економічного розвитку, оскільки забезпечує створення та впровадження нових технологій, продуктів і послуг, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємств і національної економіки загалом. Його сутність полягає в організації та реалізації господарської діяльності, спрямованої на використання новітніх досягнень науки і техніки для отримання економічних і соціальних вигод [3, с. 110].

Головним завданням сучасного інноваційного підприємництва є покращення якості життя кожної людини, а також забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національних підприємств як на внутрішньому ринку, так і в глобальній економіці [3, с. 111].

Суттєву роль у становленні інноваційного підприємництва відіграють законодавча база, інвестиційний клімат, можливість кредитування, організаційні та техніко-технологічні механізми, що створюють необхідні умови для розвитку бізнесу [4, с. 3]. Успішність інноваційного підприємництва значною мірою залежить від державної підтримки, яка включає податкові пільги, фінансування наукових досліджень і розвиток інноваційної інфраструктури.

Інноваційне підприємництво охоплює різноманітні види діяльності, що спрямовані на створення, розвиток та комерціалізацію нововведень. Залежно від специфіки інноваційних процесів, рівня новизни, галузевого спрямування та організаційних особливостей виділяють кілька основних видів інноваційного підприємництва (див. табл. 1).

Таблиця 1

Види інноваційних підприємств

№	Вид	Характеристика
1.	Технологічне інноваційне підприємництво	Зосереджене на розробці та впровадженні нових або вдосконалених технологій, що забезпечують підвищення продуктивності, ефективності виробництва та якості продукції.
2.	Продуктове інноваційне підприємництво	Передбачає створення та комерціалізацію нових товарів або послуг, які мають унікальні властивості, значно відрізняються від наявних на ринку та задовольняють нові потреби споживачів.
3.	Процесне інноваційне підприємництво	Включає впровадження нових методів організації виробництва, управління бізнес-процесами та оптимізації ресурсів, що забезпечує зниження витрат і

№	Вид	Характеристика
		підвищення конкурентоспроможності.
4.	Організаційне інноваційне підприємництво	Полягає у створенні та використанні нових управлінських підходів, моделей корпоративного управління, структурних змін у підприємствах задля підвищення їхньої ефективності.
5.	Маркетингове інноваційне підприємництво	Зосереджується на розробці та впровадженні нових методів просування товарів і послуг, взаємодії з клієнтами, стратегій ціноутворення та позиціонування на ринку.
6.	Соціальне інноваційне підприємництво	Орієнтоване на створення інновацій, спрямованих на вирішення соціальних проблем, покращення якості життя, екологічну стійкість та розвиток суспільства.
7.	Екологічне інноваційне підприємництво	Передбачає розробку та впровадження екологічно чистих технологій, енергозбереження, утилізації відходів та впровадження принципів циркулярної економіки.
8.	Державне інноваційне підприємництво	Включає діяльність державних установ або приватно-державних партнерств, спрямовану на розробку та впровадження інноваційних рішень у державному секторі та стратегічних галузях економіки.

Джерело: узагальнено автором

Функціонування інноваційного підприємництва визначається сукупністю зовнішніх та внутрішніх факторів (див. табл. 2), що впливають на здатність підприємств генерувати, розвивати та впроваджувати інновації. Ці фактори можуть як стимулювати, так і стримувати інноваційну діяльність, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємств та економічний розвиток загалом [5, с. 191].

Таблиця 2

Фактори, що впливають на функціонування інноваційного підприємництва

№	Тип	Фактор	Вплив
1.	Зовнішні	Політико-правові умови	Сприяння через податкові стимули, грантові програми, законодавче регулювання.
		Економічні умови	Нестабільність економічного середовища, високі фінансові ризики.
		Технологічні умови	Нерозвинена інноваційна інфраструктура може обмежувати розвиток.
		Соціальні умови	Стримування інновацій через відсутність соціальної підтримки.
		Екологічні умови	Регулювання екологічних стандартів може впливати на типи інновацій.
2.	Внутрішні	Фінансовий стан підприємства	Обмеження інноваційних можливостей через недостатнє фінансування.
		Рівень технологічного розвитку	Вищий рівень розвитку сприяє впровадженню нових технологій.

№	Тип	Фактор	Вплив
3.	Соціально-психологічні фактори	Кадровий потенціал	Гальмування розвитку через недостатню кваліфікацію персоналу.
		Організаційна культура	Сприятлива організаційна культура сприяє інноваційним процесам.
		Інноваційний менеджмент	Ефективне управління інноваціями забезпечує більші шанси на успіх.
		Готовність персоналу до змін	Готовність персоналу сприяє впровадженню інновацій.
		Мотивація працівників	Висока мотивація підвищує ефективність інновацій.
		Культура інновацій в компанії	Заохочення творчої ініціативи сприяє розвитку інновацій.
		Опір змінам та страх перед невдачею	Опір змінам ускладнює процес впровадження інновацій.

Джерело: узагальнено автором

До основних зовнішніх факторів належать політико-правові, економічні, технологічні, соціальні та екологічні умови. Зокрема, державна підтримка у вигляді податкових стимулів, грантових програм та законодавчого регулювання є важливим чинником сприяння інноваційній діяльності. Водночас нестабільність економічного середовища, високі фінансові ризики та нерозвинена інноваційна інфраструктура можуть перешкоджати ефективному впровадженню інновацій [5, с. 192].

Внутрішні фактори включають фінансовий стан підприємства, рівень його технологічного розвитку, кадровий потенціал, організаційну культуру та інноваційний менеджмент. Підприємства з високим рівнем науково-технічного потенціалу та налагодженими процесами управління інноваціями мають вищі шанси на успіх у впровадженні нових технологій та бізнес-моделей. Натомість дефіцит фінансових ресурсів, недостатня кваліфікація персоналу та неефективне управління можуть гальмувати інноваційний розвиток [5, с. 193].

Також важливе значення мають соціально-психологічні фактори, такі як рівень готовності персоналу до змін, мотивація працівників та загальна культура інновацій у компанії. Наявність сприятливого психологічного клімату та заохочення творчої ініціативи сприяють ефективному впровадженню нововведень, тоді як опір змінам та страх перед невдачею можуть значно ускладнити цей процес [5, с. 194].

Інноваційна діяльність має бути спрямована на кілька аспектів одночасно, включаючи нові продукти, виробничі процеси, а також нові ринкові та організаційні практики. Більше того, одночасне впровадження декількох інновацій може виявитися більш ефективним для підтримки або поліпшення конкурентних позицій компанії, ніж реалізація лише одного виду інновацій [6, с. 165].

Важливу роль у розвитку інноваційного підприємництва відіграють цифрові технології та штучний інтелект, суттєво змінюючи підходи до створення, впровадження та управління інноваціями. В умовах сучасної економіки, яка характеризується високою динамічністю та глобалізацією, підприємства змушені активно впроваджувати новітні технології для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності [7, С. 69-71].

Цифрові технології, зокрема великі дані (Big Data), інтернет речей (IoT), блокчейн, а також хмарні обчислення, створюють можливості для більш ефективного збору, обробки та аналізу інформації. Вони дозволяють підприємствам отримувати реальні дані про ринкові тенденції, поведінку споживачів, оптимізувати виробничі процеси та здійснювати прогнозування на основі аналітики. Завдяки цьому, компанії мають змогу швидше реагувати на зміни ринку, адаптувати свої стратегії і знижувати ризики, пов'язані з невизначеністю.

Штучний інтелект, у свою чергу, відкриває нові горизонти для автоматизації рутинних операцій, зменшення затрат часу та ресурсів, а також для прийняття більш обґрунтованих рішень. Машинне навчання і глибинне навчання дозволяють прогнозувати майбутні тенденції, покращувати взаємодію з клієнтами через персоналізацію послуг, оптимізувати ланцюги постачання та підвищувати якість продукції. У контексті інноваційного підприємництва, ці технології сприяють розвитку нових бізнес-моделей, таких як платформена економіка та економіка підписки, які орієнтовані на гнучкість і швидкість адаптації до змінюваних умов. Важливим аспектом є й те, що цифрові технології та штучний інтелект дозволяють значно знизити бар'єри для входу на ринок, особливо для малих та середніх підприємств.

Розвиток інноваційного підприємництва у світовому масштабі визначається низкою ключових трендів, зумовлених швидкою цифровізацією, глобалізацією та зростаючою роллю сталого розвитку. В умовах посиленої конкуренції та динамічних змін на ринку підприємства змушені адаптуватися до нових викликів, впроваджуючи передові технології та нові бізнес-моделі. Провідними трендами в світі сьогодні є активне впровадження цифрових технологій та штучного інтелекту, орієнтація на сталий розвиток та «зелені» інновації, гнучкі бізнес-моделі та розвиток стартап-екосистем тощо [8, С. 90-91].

Варто також зазначити зростаюче значення віддаленої роботи та децентралізації бізнес-процесів. Завдяки цифровим технологіям компанії все більше залучають найкращі таланти з усього світу, працювати у віддалених форматах та скорочувати витрати на традиційні офісні структури, що сприяє гнучкості підприємств та стимулює створення нових організаційних моделей, які адаптуються до сучасних викликів.

Розвиток підприємництва в Україні характеризується вираженими нерівномірностями та відповідними тенденціями. Основними чинниками цього процесу залишаються проведення реформ та урядова підтримка, що проявляються у спрощенні процедур реєстрації та ліцензування, а також у реформуванні системи оподаткування. Крім того, Україна активно формує екосистему фінансування для бізнесу, зокрема для стартапів. Залучення інвестицій та використання фінансових інструментів, таких як венчурний капітал, є ключовими елементами розвитку підприємницької діяльності, включаючи інноваційний сектор, і становлять основу для забезпечення високого рівня капіталізації національних суб'єктів господарювання [9, с. 66].

Як зазначають І. М. Вахович, О. М. Лютак та Н. В. Ковальчук в роботі [9, с. 72] однією з основних проблем є низький рівень інноваційної активності: Україна стикається з необхідністю підвищення інноваційного потенціалу, оскільки значна частина підприємств продовжує використовувати традиційні виробничі та управлінські підходи. Крім того, суттєвим обмеженням є недостатній доступ до фінансових ресурсів, що ускладнює реалізацію інноваційних проєктів. Значна частина наукових розробок в Україні залишається невпровадженою у виробництво через відсутність ефективних механізмів їх комерціалізації та інтеграції в бізнес-середовище.

Також існує проблема недостатньої підготовки спеціалістів у сферах інновацій, технологічного менеджменту та підприємництва, адже успішний розвиток інновацій

потребує висококваліфікованих кадрів, здатних впроваджувати та ефективно управляти інноваційними процесами. У відповідь на ці виклики в закладах вищої освіти все більше уваги приділяється створенню та вдосконаленню центрів підтримки підприємництва та інновацій, спрямованих на консультування, запуск стартапів та розвиток власного бізнесу.

Інноваційні підприємства відіграють ключову роль у розвитку світової економіки, створюючи нові продукти, бізнес-моделі та технології. Розглянемо декілька успішних кейсів інноваційних компаній, які досягли значних результатів завдяки ефективному впровадженню інноваційних стратегій (табл.3).

Таблиця 3

Аналіз успішних кейсів

Компанія	Галузь	Фактори успіху	Результати
Tesla	Електромобілі та енергетика	– розвиток екосистеми електромобілів; – інноваційні акумуляторні технології; – використання ШІ та автопілота; – залучення інвестицій та державна підтримка.	Лідер ринку електромобілів, сприяння переходу на зелену енергетику.
SpaceX	Аерокосмічна галузь	– використання багаторазових ракет; – інновації у програмному забезпеченні польотів; – співпраця з NASA та розвиток Starlink; – орієнтація на колонізацію Марса.	Зниження вартості космічних запусків, трансформація аерокосмічної індустрії.
BioNTech	Фармацевтика	– використання мРНК у розробці вакцин; – швидка відповідь на глобальні виклики (COVID-19); – співпраця з Pfizer; – розвинена наукова інфраструктура.	Розробка першої ефективної мРНК-вакцини, розвиток біотехнологій.
Monobank	FinTech	– повністю цифровий банк без фізичних відділень; – зручний мобільний додаток із широкими фінансовими можливостями; – інноваційний підхід до клієнтського сервісу; – швидка інтеграція нових технологій та гнучке фінансове регулювання.	Перший мобільний банк в Україні, який змінив банківський сектор, зробивши його більш доступним та технологічним.

Джерело: узагальнено автором за [10-13]

Розвиток інноваційного підприємництва є одним із ключових чинників економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національних економік. Однак, попри його стратегічну важливість, існує низка проблем, що стримують ефективне функціонування інноваційних підприємств. Основні проблеми інноваційного підприємництва:

- нестача фінансування та обмежений доступ до інвестицій;
- недостатній рівень державної підтримки;
- недостатній рівень комерціалізації наукових розробок;
- дефіцит кваліфікованих кадрів;
- високий рівень ризиків.

Подолання існуючих бар'єрів та реалізація стратегічних ініціатив сприятиме розвитку інноваційного підприємництва, підвищенню конкурентоспроможності економіки та інтеграції у глобальний ринок високотехнологічних продуктів і послуг.

Висновки

Отже, дослідження функціонування інноваційного підприємництва дозволило встановити його ключову роль у забезпеченні економічного зростання, підвищенні конкурентоспроможності підприємств та сприянні технологічному розвитку. Інноваційне підприємництво виступає рушійною силою трансформації економічних систем, оскільки сприяє створенню нових ринкових ніш, розвитку високотехнологічних галузей та підвищенню продуктивності ресурсів.

Аналіз теоретичних засад інноваційного підприємництва показав, що його ефективне функціонування залежить від взаємодії внутрішніх та зовнішніх факторів, серед яких особливу роль відіграють фінансове забезпечення, рівень цифровізації, доступ до інтелектуального капіталу та сприятливе інституційне середовище. Значний вплив на розвиток інноваційного підприємництва мають державна політика, система освіти, а також наявність венчурного капіталу та інноваційної інфраструктури.

Дослідження сучасних тенденцій дозволило виявити, що в умовах глобалізації та цифрової трансформації інноваційні підприємства стикаються з новими викликами, серед яких високий рівень конкуренції, технологічні зміни та потреба в постійній адаптації до динамічних ринкових умов. Водночас, ключовими можливостями для розвитку є інтеграція штучного інтелекту, автоматизація бізнес-процесів та розширення міжнародного співробітництва.

Окрему увагу приділено проблемам, що перешкоджають ефективному розвитку інноваційного підприємництва в Україні, серед яких недостатня фінансова підтримка, слабка взаємодія науки і бізнесу, регуляторні бар'єри та нестабільність економічного середовища. Визначено, що для стимулювання інноваційної діяльності необхідним є формування сприятливої політики підтримки підприємництва, посилення державно-приватного партнерства, розширення інструментів фінансування та розвиток цифрової інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Ангелко І. В. Інноваційне підприємництво: зміст та основні аспекти розвитку // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2024., Вип. 1(56) Т. 23. С. 21-35. DOI: [10.18524/2413-9998.2024.1\(56\).310523](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2024.1(56).310523).
2. Про інноваційну діяльність | від 04.07.2002 № 40-IV // Верховна Рада України: [Веб-сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
3. Гавриш О. М., Пильнова В. П., Пісковець О. В. Інноваційне підприємництво: сутність, значення та проблеми в сучасних умовах функціонування //

- Економіка та держава. 2020. № 12. С. 109-113. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.12.109](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.12.109).
4. Ільчишин М. З. Методичний інструментарій оцінювання розвитку інноваційного підприємництва // Академічні візії. 2024. № 35. С. 1-11. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1359>.
 5. Жаровська Н. Ю. Класифікація та характеристика факторів впливу на інноваційну діяльність машинобудівних підприємств // Сталий розвиток економіки. 2015. № 3(28). С. 191-197. URL: <https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/597>.
 6. Гук О. В., Мельник А. В. Фактори впливу на інноваційну діяльність підприємств // Збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи» / КПП ім. Ігоря Сікорського. Київ, 2020. С. 164-165. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/201200>.
 7. Півнюк А. В. Використання штучного інтелекту в сучасній діяльності підприємств // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2024., Вип. 4 Т. 35. С. 69-73. DOI: [10.32782/2523-4803/74-4-12](https://doi.org/10.32782/2523-4803/74-4-12).
 8. Швиданенко Г. О., Теплюк М. А. Сучасні тренди розвитку інноваційного підприємництва // Економіка та держава. 2018. № 5. С. 89-92. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2018/22.pdf.
 9. Вахович І. М., Лютак О. М., Ковальчук Н. В. Особливості розвитку інноваційного підприємництва в Україні в сучасних умовах // Актуальні проблеми економіки. 2023. № 8(266). С. 65-73. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/08/08.23.topic_Iryna-M.-Vakhovych-Olena-M.-Liutak-Nadia-V.-Kovalchuk-65-73.pdf.
 10. Tesla: [Website]. URL: <https://www.tesla.com/> SpaceX: [Website]. URL: <https://www.spacex.com/>
 11. BioNTech SE: [Website]. URL: <https://www.biontech.com/>
 12. Monobank: [Веб-сайт]. URL: <https://monobank.ua/>